

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
Факультет природничих наук
Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

07 Методика викладання фаху у вищих навчальних закладах

Освітня програма Середня освіта (Географія)

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014. 07 Географія

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри географії та природознавства
Протокол № 1 від “15” вересня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові	Заячук Мирослав Дмитрович
Наукова ступінь	доктор географічних наук
Наукове звання	доцент
Посада	професор кафедри географії та природознавства
Місце роботи	ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Факультет природничих наук
Адреса кафедри	вул. Галицька, 201 а, каб. 206, м. Івано-Франківськ
Контакти	+38 0506663909
E-mail	myroslav.zayachuk@pnu.edu.ua
Посилання на персональну сторінку	https://kgip.pnu.edu.ua/заячук/

Опис дисципліни

Назва дисципліни	Методика викладання фаху у вищих навчальних закладах
Формат дисципліни	нормативна
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год. Вид контролю – залік.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	2 години

2. Анотація до курсу

Вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Методика викладання фаху у вищих навчальних закладах» здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» підготовки магістрів за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія). Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування географічної компетентності студента та виховання його особистості засобами географічної освіти. Результатом навчання є формування у студентів науково-світоглядних уявлень про організацію навчально-виховного процесу з географії у закладах вищої освіти та форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, його різноманітність, закономірності розвитку та просторову диференціацію.

Навчальна дисципліна «Методика викладання фаху у вищих навчальних закладах» вивчається в другому семестрі першого року навчання і за структурно-логічною схемою пов'язана з асистентською практикою. Програма навчальної дисципліни містить два змістових модулі.

3. Мета та цілі курсу

засвоїти теоретично і оволодіти практично методикою організації і проведення занять з географічних дисциплін у закладах вищої освіти, ознайомитись з формами організації навчального процесу та сучасними технологіями навчання. Дисципліна забезпечить професійно-методичну підготовку майбутніх викладачів географічних дисциплін.

Завдання:

- засвоїти та оволодіти методикою викладання географії у вищій школі;
- вміти застосовувати різні форми та види викладання предмету у вищій школі;
- ознайомитись з новітніми технологіями та засобами навчання;
- вміти застосовувати різні форми та види викладання предмету у закладах освіти;

- здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності;
- удосконалити фахові (географічні) знання задля їхнього застосування в навчальному процесі в закладах вищої освіти;
- вміти застосовувати сучасні інноваційні методи навчання, різні форми пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти;
- набути здатностей застосовувати засвоєні географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик для формування загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географічних дисциплін;
- аналізувати сучасні тенденції розвитку географічної освіти.

4. Компетентності

Аналіз та синтез (С1) - здатність і готовність спрямувати дії на розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у науково-дослідній роботі в сферах педагогіки.

Дослідницька (С2) - здатність і готовність аналізувати та моделювати навчальний процес.

Проектувальна (С3) - здатність і готовність розробляти моделі та готувати аналітичні звіти про сучасний стан та розвиток географічної освіти рідною та іноземними мовами

Комунікаційні навички (С4) - здатність до ефективного комунікування та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та відповідні терміни.

Етичні установки (С6) – дотримання етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу досягнень з природничих наук на соціальну сферу; здатність цінувати різноманіття та мультикультурність; здатність до критичного мислення, навички обдумування; міцне знання професії на практиці

Інструментальні (С7)- готовність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами у науковій і педагогічній діяльності. Здатність планувати і розв'язувати задачі власного професійного і особистого зростання.

Діагностична(С8) – володіння філософськими знаннями, теорією та методологією (підходами, принципами і методами) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації; застосування цих методів та принципів, аналіз соціальних і природних об'єктів, процесів, ситуацій, проблем, випадків, що розпізнають деформації та встановлюють їх причини. Діагностика поширюється на ситуації, що відображають предмет професійної діяльності, міжнародні проекти, програми.

Інформаційно-аналітична (С9) – здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття рішень у сфері освіти; формування умінь на основі отриманої інформації формулювати комплексні аналітичні висновки; здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті управлінського завдання або проблеми, що вирішується.

Глибокі знання та розуміння (С10) – здатність аналізувати географічні об'єкти і процеси як природного походження, так і антропогенні, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук, а також на основі відповідних методів. Здатність розв'язувати педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та окремих методик навчання, проведення досліджень і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Розв'язання проблем (С11) – здатність розв'язувати широке коло проблем та задач шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів.

Обчислювальні навички (С12) – здатність використовувати відповідне програмне забезпечення (мови програмування, пакети) для картографування природних, суспільних явищ і процесів та педагогічних досліджень.

Ерудиція в галузі (С13) – здатність описати широке коло географічних об’єктів у процесі викладацької діяльності.

5. Результати навчання

D 4. Здатність робити презентації усно і в письмовій формі до 10 сторінок іноземною мовою (С3, С4, С7).

D 8. Уміння застосовувати знання та розуміння на операційному рівні теоретичної і прикладної географії та суміжних наук (економіки, соціології, психології тощо), щоб розвинути розуміння міждисциплінарних зв’язків курсів географії, педагогіки та методики викладання (С8, С10, С13).

D 9. Знання основних правил організації польових і камеральних досліджень із школярами, найбільш вживаних методів дослідження розвитку географічної освіти (С2, С11).

D 11. Вміти виконувати відповідні експериментальні дослідження та застосовувати дослідницькі навички за професійною тематикою (С2).

D 12. Здатність описати основні закономірності та тенденції трансформації географічної освіти у ХХ - на початку ХХІ ст. Здатність описати базові характеристики інклюзивного розвитку учнів на рівні окремих класів (С1, С5, С8, С10, С13)

D 13. Здатність до творчого пошуку, нестандартного розв’язання наукових проблем і ситуацій, ефективного їх розв’язання нестандартними способами (С1, С11).

D 17. Здатність створювати картографічні матеріали з метою оцінки, моделювання та прогнозування у шкільній географічній освіті (С3, С9, С11, С12)

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	014.07 Середня освіта (Географія)	1	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
------------	---------------	---------------	-------------	------------------

Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи

Тема 1. Вступ. Предмет методики викладання географії у ВШ. Місце навчальної дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки географа. Зв’язок з іншими науками. Завдання навчальної дисципліни.	Лекція, Практ. Робота №1.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 6	5	1 тиждень навчання
Тема2. Система вищої освіти в Україні. Система вищої освіти в	Лекція,	Тестові завдання/		1 тиждень

Україні. Галузі знань. Форми підготовки фахівців. Принципи державної політики у сфері освіти. Типи ВНЗ. Рівні та ступені вищої освіти в Україні.	практ. Робота №2.	захист практичної роботи/ 10		навчання
Тема 3. Зміст освіти. Нормативні документи фахової підготовки. Зміст освіти. Освітня програма та структурно-логічна схема підготовки. Державний стандарт освіти. Навчальний план. Навчальна програма. Робоча навчальна програма. Силабус.	Лекція, практ. Робота №3.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 20	5	2 тиждень навчання
Тема 4. Форми організації навчання. Навчальні заняття: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, та індивідуальне заняття, консультація. Самостійна робота. Практична підготовка. Контрольні заходи.	Самост. , практ. Робота № 4.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 14	5	3 тиждень навчання
Змістовий модуль 2. Особливості методики викладання географії у ВШ				
Тема 5. Компетентнісно-зорієнтоване навчання географії. Поняття «компетенція» і «компетентність». Освітня компетенція. Географічні компетенції: ключові, міжпредметні, предметні.	Самост., практ. Робота №5.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 6	5	4 тиждень навчання
Тема 6. Формування географічних компетенцій, методи й методичні прийоми. Формування емпіричних і теоретичних знань. Формування вмій і навичок. Систематизація методів навчання. Вербальні прийоми навчання. Ілюстративно-демонстраційні прийоми навчання. Прикладні прийоми навчання.	Лекція, практ. робота № 6.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4	5	5 тиждень навчання
Тема 7. Засоби навчання географії. Диференціація та наочність засобів навчання. Графічно-знакові географічні навчальні моделі, структурно-логічні моделі, комбіновані моделі, моделі застосування карт, структурно-логічних моделей.	Лекція, практ. робота № 7.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4	5	5 тиждень навчання
Тема 8. Проблемне навчання географії. Поняттєво-категоріальний апарат проблемного навчання. Конвергенційні та дивергенційні проблемні ситуації. Формування навчальної проблеми та процеси її розв'язання. Класифікація географічних задач. Пояснювальне та проблемне навчання географії.	Лекція, практ. робота № 8.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 8	5	6 тиждень навчання
Тема 9. Методи навчання у викладанні географії у ВШ. Ілюстративно інформаційний, репродуктивний, проблемний,	Лекція, практ. робота	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4	5	6 тиждень навчання

частково-науковий, дослідницький, моделювання. Способи досягнення цілей навчання. Методи навчання як форма руху творчої діяльності студента. Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки.	№ 8.			
Тема 10. Комп'ютеризація процесу навчання. Застосування комп'ютеризованого навчання. Електронні навчальні посібники. Географічні інформаційні системи й технології.	Лекція, прак. робота № 8.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4	5	7 тиждень навчання
Тема 11. Позааудиторне навчання, індивідуальна та практична підготовка географа у ВШ. Навчальні та виробничі практики. Курсові та магістерські роботи. Олімпіади, конкурси, конференції.	Лекція, прак. робота № 8.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 6	5	8 тиждень навчання
Тема 12. Психолого-педагогічні аспекти викладання географії у ВНЗ. Основи комунікативної культури педагога. Стилi педагогічного спілкування. Ораторське мистецтво. Збереження і підтримання інтересу в аудиторії як головне завдання оратора.	Лекція, прак. робота № 8.	Тестові завдання/ захист практичної роботи/2	5	8 тиждень навчання

Теми практичних занять

№	Назва теми	год./балів	термін
Змістовий модуль №1			
1	Нормативно-правові акти в галузі вищої освіти (ЗУ «Про вищу освіту», ЗУ « Про освіту», Державний стандарт, Статут Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, Колективний договір ПНУ ім.В.Стефаника та ін.).	4/5	19.03
2	Розробка силабусу з навчальної дисципліни.	6/10	23.04
Змістовий модуль №2			
3	Розробка лекційного заняття з обраної дисципліни	4/8	13.05
4	Розробка семінарського (практичного, лабораторного) заняття.	4/7	04.06

6.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми	термін
1	Методика викладання як шлях до розвитку географічного мислення студентів.	28.05
2	Закономірності та принципи процесу навчання у закладі вищої освіти.	28.05
3	Зміст географічної освіти як проблема дидактики вищої школи.	28.05

4	Інформування як застарілий підхід у навчанні географії.	28.05
5	Способи досягнення цілей навчання географії.	28.05
6	Співвідношення методів навчання географії у вищій школі з методами науки.	28.05
7	Ідеалізація, абстракція та формалізація географічних знань і процес навчання.	28.05
8	Роль інтонації голосу в активації сприйняття географічної інформації.	28.05
9	Робота з новітніми технічними засобами навчання географії.	28.05
10	Порівняльна характеристика традиційного і модульного навчання географії.	28.05
11	Проблемна ситуація як навчальний сегмент у вивченні географії.	28.05
12	Групові технології в навчальному процесі вивчення географії.	28.05
13	Ігрові технології навчання географії.	28.05
14	Гіпно- та сугестопедичні технології навчання географії.	28.05
15	Орфоепія в живій бесіді на географічну тематику.	28.05
16	Емоційність мови у викладацькій майстерності.	28.05
17	Особливості психології ораторської праці у викладанні географії.	28.05
18	Монолог і діалог в педагогічному спілкуванні географів.	28.05
19	Стиль спілкування у вузівській аудиторії.	28.05
20	Презентація як засіб подання просторової географічної інформації.	28.05

* ІНДЗ – в цілому для навчальної дисципліни (10 балів).

6.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми	термін
Змістовий модуль №1		
1	Порівняльний аналіз німецької та французької моделі вищої освіти.	30.04
2	Порівняльний аналіз англійської та американської моделі вищої освіти.	30.04
3	Принципи державної політики у сфері освіти.	30.04
4	Порівняльний аналіз традиційних типів навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемний.	30.04
5	Навчання географії у країнах Європи.	30.04
6	Навчання географії у США та Бразилії.	30.04
7	Структура географії у країнах Азії.	30.04
8	Структура географії у країнах Африки.	30.04
9	Структура географії у Австралії.	30.04
10	Принципи навчання: науковості, послідовності і системності.	30.04
11	Принципи навчання: доступності, свідомості і активності.	30.04
12	Принципи навчання: міцності, зв'язку теорії з практикою.	30.04
13	Принципи навчання: доповненості, наочності у навчанні.	30.04
14	Принципи навчання: єдності наукового і навчального процесу, участі у науково-дослідній роботі.	30.04
15	Принципи навчання: індивідуального підходу і урахування особистих можливостей.	30.04
16	Принципи навчання: єдності теоретичної і практичної підготовки	30.04

Змістовий модуль №2		
17	Модифікуючі інновації у викладанні географії.	28.05
18	«Кейс-метод» у викладанні фізико-географічних дисциплін.	28.05
19	«Кейс-метод» у викладанні суспільно-географічних дисциплін.	28.05
20	«Сендвіч-навчання» у викладанні фізико-географічних дисциплін.	28.05
21	«Сендвіч-навчання» у викладанні суспільно-географічних дисциплін.	28.05
22	Метод «портфоліо» у викладанні географії.	28.05
23	Пояснювальне та проблемне навчання географії.	28.05
24	Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки.	28.05
25	Географічні інформаційні системи й технології.	28.05

7. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких засобів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування (тестування). Форма підсумкового контролю (залік) полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі усних відповідей на підсумковому модулі (або тестування) та результатів виконання певних видів робіт.

Методи контролю

Методами контролю є: усний контроль, письмовий, тестовий при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль за освоєння лекційного і самостійного опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття вмінь і навичок на семінарських заняттях здійснюється шляхом поточного оцінювання.

3. Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів досліджень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контроль модуль (іспит). Максимальну кількість балів, яку може отримати студент до іспиту у сумі становить 60 балів. 40 балів відводиться на контрольний модуль. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. У модулі №1 – 30 балів (15 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота, 5 балів – самостійна робота), модуль №2 - 30 балів (15 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота, 5 балів – самостійна робота). Загальна кількість балів набрана здобувачем вищої освіти в змістовному модулі виставляється в журналі обліку відвідування та успішності академічної групи і відомості, що здається у деканат.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі заліку з врахуванням балів (оцінок) отриманих за два модулі. Іспит проводиться в усній формі

і передбачає відповіді на два питання теоретичного змісту і одне запитання практичного змісту (1 питання - 10б.;2 питання - 10б.,3 питання – 20б.) або тестування (40 тестів).

Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100
4	8	5	13	4	9	2	2	2	9	2		

8. Політика курсу

Впродовж семестру для перевірки знань студента та контролю за самостійною роботою студента застосовують письмові роботи, письмові роботи з тем самостійної роботи, виконані і здані практичні роботи. Під час здачі практичних робіт здобувач вищої освіти повинен знати сутність понять, термінів та категорій, вміти виконувати конкретне практичне завдання та знати будову приладів..

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	--

9. Питання до модульного контролю

Модуль №1

1. Місце навчальної дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки географа.
2. Зв'язок «Методики викладання географії у ЗВО» з іншими науками.
3. Завдання «Методики викладання географії у ЗВО».
4. Система вищої освіти в Україні. Галузі знань.
5. Форми підготовки фахівців. Типи ЗВО.
6. Рівні та ступені вищої освіти в Україні.
7. Освітня програма та структурно-логічна схема підготовки.
8. Стандарт та навчальний план.
9. Навчальна програма та робоча навчальна програма.
10. Лекція як вид навчального заняття.
11. Лабораторне заняття як вид навчального заняття.
12. Практичне заняття як вид навчального заняття..
13. Семінарське заняття як вид навчального заняття.
14. Індивідуальне заняття як вид навчального заняття .
15. Консультація як вид навчального заняття. .
16. Самостійна робота як форма організації навчального процесу.
17. Практична підготовка як форма організації навчального процесу.
18. Контрольні заходи як форма організації навчального процесу.

Модуль №2

1. Поняття «географічна компетенція» та «географічна компетентність».
2. Освітня компетенція.
3. Географічні компетенції: ключові, міжпредметні, предметні.
4. Поняттєво-категоріальний апарат проблемного навчання.
5. Конвергенційні та дивергенційні проблемні ситуації.
6. Формування навчальної проблеми та процеси її розв'язання.
7. Класифікація географічних задач.
8. Пояснювальне та проблемне навчання географії.
9. Формування емпіричних географічних знань.
10. Формування теоретичних географічних знань.

11. Формування вмінь і навичок.
12. Систематизація методів навчання географії.
13. Вербальні прийоми навчання географії.
14. Ілюстративно-демонстраційні прийоми навчання.
15. Прикладні прийоми навчання..
16. Засоби навчання географії.
17. Диференціація та наочність засобів навчання
18. Графічно-знакові географічні навчальні моделі.
19. Структурно-логічні моделі.
20. Комбіновані моделі.
21. Моделі застосування географічних карт.
22. Застосування комп'ютеризованого навчання географії.
23. Електронні навчальні посібники.
24. Географічні інформаційні системи й технології.
25. Педагогічні технології: терміни й поняття.
26. Систематизація технології навчання географії.
27. Технологія проблемного навчання географії.
28. Методи педагогічного наукового дослідження теоретичного рівня.
29. Методи педагогічного наукового дослідження експериментально-емпіричного рівня.
30. Навчання географії у країнах Європи.
31. Навчання географії у США та Бразилії.
32. Структура географії у країнах Азії, Африки та Австралії.
33. Ілюстративно-інформаційний метод у викладанні географії у ЗВО.
34. Репродуктивний метод у викладанні географії у ЗВО.
35. Проблемний метод у викладанні географії у ЗВО.
36. Частково-науковий метод у викладанні географії у ЗВО.
37. Дослідницький метод у викладанні географії у ЗВО.
38. Метод моделювання у викладанні географії у ЗВО.
39. Способи досягнення цілей навчання.
40. Методи навчання як форма руху наукової діяльності студента.
41. Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки.

42. Позааудиторне навчання географії у ЗВО.
43. Навчальні та виробничі практики у підготовці фахівця географа.
44. Курсові та магістерські роботи у підготовці фахівця географа.
45. Олімпіади, конкурси, та конференції у підготовці фахівця географа.
46. Основи комунікативної культури педагога.
47. Стилi педагогічного спілкування.
48. Збереження і підтримка інтересу в аудиторії як головне завдання оратора.

10. Рекомендована література

10.1. Базова (основна)

1. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки: Учеб. для студ. вузов. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 400 с.
2. Проблемне навчання географії / Корнєєв В.П., Корнєєва О.В., Круглик Л.І., Топузов О.М. За заг. ред. проф. В.П. Корнєєва – Х.: Видавнична група «Основа». – 96 с.
3. Корнєєв В. П. Технології в навчанні географії: Посібник. – Х.: Основа, 2004.- 111 с.
4. Всесвітня хартія географічної освіти//Український географічний журнал – 1999., № 3.
5. Щипович Є.І. Методика викладання географії – К., Вища школа, 1982.
6. П. Г. Шищенко, Я. Б. Олійник, О. Ю. Дмитрук Концепція стандарту вищої базової географічної освіти – К. «Тандем» - 2000.
7. Ф. Н. Мильков Университетский учебник по географии: Каким ему быть? - Вестник Моск. ун-та, сер. 5, География, 1988., № 2.
8. Новые взгляды на географическое образование: Пособие ЮНЕСКО. – М., 1986.
9. О. Ю. Дмитрук Основи навчальних географічних інформаційних систем. Навчальний посібник – К., 1997.
10. П.Г. Шищенко Проблеми географічної освіти в Україні // Український географічний журнал – К., 1993., № 1.
11. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
12. Ігри для дорослих . Інтерактивні методи навчання/Упоряд. Л. Галіцина – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. - 128 с.
13. Освітні технології: Навч.- метод. посібник / За ред. О. М. Пехоти – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.
14. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.
15. Болубаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник. – К.: ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
16. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 616 с.
17. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 207 с.
18. Ясулайгіс В. А. Дистанційне навчання: метод рекомендації. – К.: МАУП, 2005. – 72 с.
19. Кобернік С. Г. та ін. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
20. Закон України «Про вищу освіту» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
21. Закон України «Про освіту» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
22. Колективний договір Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.- <https://pnu.edu.ua/документи/>
23. Статут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника - <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/statut.pdf>

24. Барабоха П.Л. Програма системного применения проблемно-символических сигналов (ПСС) в преподавании географии: учеб.-метод.пособ./ Барабоха П.Л. – К. Реформа, 1998. – 27 с.
25. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / За ред. Я.І. Жупанського і К.Й. Кілінської. - Чернівці: Рута, 1997. – 130 с.
26. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа)// Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – Січень 2002.- №2.- 23.
27. Концепція змісту географічної освіти в ЗОШ України// Географія та основи економіки в школі, 2001. - №№ 3,4,5.
28. Олійник Я.Б. Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт / Я.Б. Олійник, В.М. Самойленко, В.Н. Хільчевський. – К.: Ніка- Центр, 2001. – 60 с.
29. Освітні технології: навч.-метод. посібник/ За заг.ред. О.М. Пехоти. – К.: А.Р.К., 2001. – 256 с.
30. Помету О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Помету. – К., 2007 – 144 с.
31. Самойленко В.М. Навчально- методичний комплекс з математично- модельного та геоінформаційного забезпечення підготовки географів / В.М. Самойленко. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 84 с.
32. Самойленко В.М. Статистичні та стохастичні математичні методи в географії: електронний підручник / В.М. Самойленко, О.М. Топузов. – К.: Ніка- Центр, 2011 – СД, ISBN 978 – 966 – 252-580-6.
33. Самойленко В.М. Створення та застосування тестів у навчанні географії / В.М. Самойленко, Л.П. Вішкнікіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – Вип..32 – 2011. – с. 15-29.
34. Технології формування критичного мислення на уроці географії / Н.С. Колосова, Н.В. Вукіна, Н.П. Дементієва, В.М. Макаренко, О.О. Туманцова; упоряд. Н.С. Колосова. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 126 с.
35. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: монографія/ О.М. Топузов. – К.: Фенікс, 2007. – 304 с.
36. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. – 214 с.
37. Корнєєв В.П. Форми навчання географії в школі: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2004. – 224 с.
38. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: [Навчально-методичний посібник] / Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Скуратович О.Я.; За редакцією С.Г. Коберніка. – Навч. книга, 2005. – 319 с.
39. Чубрей О.С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: монографія. Чернівці: Технодрук, 2020. - 376 с.
40. Зайчук В.О. Сучасні педагогічні технології: дидактично-інформаційний аспект. Т. 1. Луцьк: Твердиня, 2009. 288 с.
41. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: Введение в психометрическое проектирование: пер. с англ. Киев: ПАН Лтд., 1994. - 288 с.
42. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч. посібник/ О.О. Біляковська, І.Я. Мицишин, С. Б. Цюра. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 360 с.
43. Аніпко Н.П. Методика викладання предмета у вищій школі: підручник/ Аніпко Н.П. – Чернівці: Чернівецький нац.ун-т, 2016 – 184 с.

10.2. Допоміжна

1. М.М. Книш, О.І. Мамчур, І.В. Ванда, Л.І. Котик Суспільно-географічні навчальні посібники для вищої освіти: релевантність вимогам сучасності//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер. (м. Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С.320-322.
2. О.В. Браславська Професійний потенціал вчителя географії: здатність до інновацій//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85

років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., с. 325-329.

3. К.І. Ковальова Оновлені навчальні програми з географії та проблеми шкільної географічної освіти//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., с. 327-329.

4. Ю.Ю. Пологовська формування профорієнтаційної компетентності у майбутніх вчителів географії методом ситуативного аналізу//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С. 194-197.

5. Л.Г. Руденко Процес реформ в Україні та можлива участь у них географів// Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: матеріали 12 Міжнародної науково-практичної конференції, м.Херсон, 5-6 жовтня 2017 р/ За загальною редакцією І.Пилипенка, Д.Мальчикової – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017 – 304 с., С 220-224.

6. В.І. Остроух Електронні картографічні посібники як форма реалізації інноваційних технологій в освітньому процесі // Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер. (м.Київ, 30-31 березня 2018 р.)/ гол. ред. колегії Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С. 311-314.

7. Шляхи підвищення ефективності уроку географії / Упорядник О.Я. Скуратович. - К.:Рад.шк.,1991. – 96 с.

8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-метод. Посібник / За редакцією О.І. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.

9. Ковальова Г.Е. Методика формування и развития природоведческих понятий в четвертом классе. – Л. : ЛГПЦ им. Герцена, 1985. – 143.

10. Варакута О.М. Формування географічних понять //Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 6.-С.28-31.

11. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Нар. образование, 1998. – 238 с.

12. Бойчук Ю.Д. Компетентнісний підхід як основа модернізації сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти*. 2013. Вип. 13. С. 130–135.

13. Гнезділова К.М., Касярум С.О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи: навч. посіб. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.

14. Грибок О.П. Особливості самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. Вип. 13. С. 204–208.

15. Гурська О. Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. *Витоки педагогічної майстерності. Сер. Пед. науки*. 2014. Вип. 13. С. 103–107.

16. Єльнікова Г. Про впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес вищого навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 5. С. 11. URL: <http://tme.umo.edu.ua>.

17. Костікова І.І. Сучасні методологічні підходи до професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 8. С. 79–83.

18. Криловець М.Г. Фахова та методична підготовка майбутніх учителів географії: теорія і практика: [монографія]. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 301 с.

19. Кубанова Р.А. Кредитно-модульна організація навчального процесу студентів у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 4(38). С. 245–252.

20. Остапюк Л.І., Тимошенко І.О., Савичук А.О. Удосконалення освітнього процесу в університеті з врахуванням сучасної парадигми вищої освіти. *Клінічна та експериментальна патологія*. 2016. Т. 15, № 5. С. 104–107.
21. Сікора Я.Б. Реалізація змішаного навчання у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 2(39). С. 236–239.
22. Чубрей О.С. Особливості реалізації компетентнісного підходу в системі вищої освіти. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти*: матер. наук.-практ. конф. Ужгород, 2019. С. 90–93.
23. Сухий П. Структура та особливості проведення виробничої практики з географічного краєзнавства Краєзнавство і туризм: Освіта, виховання, стиль життя. / П. Сухий, М. Заячук // матер. міжнар. наук.-метод. конф. (1-3 жовтня 1998 р. м. Херсон). - Київ: Реформа, 1998. - С. 112-115.
24. Заячук М. Краєзнавчий підхід в сучасній шкільній географії: проблеми та перспективи. // *Історія української географії. Спец. випуск. Краєзнавство. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.* – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Випуск 2 (4) 132 с., С.56-57.
25. Жупанський Я. І. та ін. Географія рідного краю. Чернівецька область: Підручник для 5 класу /Я. І. Жупанський, Я. П. Скрипник, П. О. Сухий, М. Д. Заячук, А. Г. Тюфтії // Чернівці: Рута, Місто, 1999. - 160 с., 2001, 2002, 2003.
26. Заячук М. Українознавчі мотиви у викладанні географії в загальноосвітній школі V конгрес українців (географічне українознавство) / Чернівці, 26-29 серпня 2002 р. Соціально-гуманітарні науки – Чернівці: Рута-ЧНУ.- 2004.- С. 318-321.
27. Білокриницький С. та ін. Курсові та дипломні роботи з географії / С.М. Білокриницький, Ж.І. Бучко, В.О. Джаман, М.Д. Заячук, Я.І. Жупанський, К.Й. Кілінська, В.П. Круль, Г.Я. Круль, Я.П. Скрипник, П.О. Сухий // Навчальний посібник.- Чернівці: Рута, 2003.- 80 с.
28. Кузишин А., Заячук М. Географія на 200 балів. Тренінг-програма на 3000 тестів – Тернопіль: Сорока Білобока, 2010, 2012.
29. Заячук М. Д., Білокриницький С. М., Печенюк В.О. Програма з нормативної навчальної дисципліни «Топографія з основами геодезії» для бакалаврів напрямку «6.040104 – Географія. – Геодезія, картографія та землеустрій. Програмні та методичні матеріали / [за ред. С. М. Білокриницького, Я. П. Скрипника, П. О. Сухого] – Чернівці : Чернівецький нац. ун-тет, 2013. – 624 с., С. 503-510.
30. Сухий П. О., Березка І. С., Заячук М. Д. Програма вибіркової навчальної дисципліни «Тематична картографія» для бакалаврів напрямку «6.040104 - Географія». – Геодезія, картографія та землеустрій. Програмні та методичні матеріали / [за ред. С. М. Білокриницького, Я. П. Скрипника, П. О. Сухого] – Чернівці : Чернівецький нац. ун-тет, 2013. – 624 с., С.520-528.
31. Скрипник Я. П., Заячук М. Д. Програма вибіркової навчальної дисципліни «Картографія для бакалаврів напрямку «6.030601 – Менеджмент. – Геодезія, картографія та землеустрій. Програмні та методичні матеріали / [за ред. С. М. Білокриницького, Я.П. Скрипника, П. О. Сухого] – Чернівці : Чернівецький нац. ун-тет, 2013. – 624 с., С. 559-569.

Професор

кафедри географії та природознавства

Заячук М.Д.